

Balogh Erzsébet: „Nyíregyháza ifjúsága 2015”

Recenzió

A Debreceni Egyetem Egészségügyi Karának folyóiratában, az *Acta Medicinae et Sociologica* 7. évfolyam 20–21. számában megjelent „*Nyíregyháza ifjúsága 2015*” című könyv kuriózumnak tekinthető a maga nemében. A szakirodalomnak nagyon a mélyére kellene ahhoz ásunk, hogy még egy ilyen lokális, hiánypótló, részleteket feltáró tanulmánykötetet vegyen kezébe a téma iránt érdeklődő olvasó. Számos kutatást találhatunk, melyek vizsgálati központjában az ifjúsági korosztály áll, de igen ritka, hogy egy tematikusan igen széles spektrumon mozgó kutatás alapján, átfogó képet kapjunk helyi szinten a 15–18 éves, illetve a 19–29 éves korosztályok élethelyzetéről.

Magára a kutatásra a 2015 júniusa és szeptembere közötti időszakban került sor. A vizsgálatot Nyíregyháza Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala támogatta, a kutatás a HumanNet Alapítvány és a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar kutatóinak együttműködésével valósult meg. Az adatfelvételre a városban élő 15–18 éves és 19–29 éves korcsoport körében került sor. A felmérésben alkalmazott kérdőív szerkezete és tematikája követte a „Magyar ifjúság 2012” kutatás során alkalmazott kérdőívet, így az adatok összehasonlíthatóvá váltak a régiós, illetve az országos adatokkal is. Az adatgyűjtés során a kérdőív adaptálására került sor a helyi viszonyoknak megfelelően. A két korcsoportban minimálisan eltérő kérdőívet használtak a kérdezőbiztosok, melyet összesen 733 fő töltött ki, 240 fő 15–18 éves és 493 fő 19–29 éves. A megkérdezettek 53 százaléka lány és 47 százaléka fiú volt. A kutatók törekedtek a reprezentativitásra, melyet sikerült is biztosítani a 15–18 éves korosztály esetén, de a 19–29 éves al minta esetén az adatfelvételi nehézségek következtében a minta nem tekinthető reprezentatívnak a vizsgált célcsoport tekintetében. A statisztikai vizsgálatokat, elemzéseket a kutatók tématerületenként egyéni vagy csoportos munka keretében valósították meg. A kötetben kilenc tématerület köréből olvashatunk igen izgalmas és számos tanulságot tartalmazó tanulmányt a város ifjúságának élethelyzetével kapcsolatban. A kötetben természetesen helyet kapott még az igen érzékletes bevezetés, a kutatás módszertanának bemutatása, valamint függelékként a vizsgálatban alkalmazott kérdőívek.

Kiváló alaphangulatot teremt az egész tanulmánykötet elolvasásához a Fábíán Gergely tollából született „*A Jó, a Rossz és a Csúf, avagy a nyíregyházi fiatalok napjainkban*” című írás. A „jó”, a „rossz és a csúf” és „természetesen szép” tárgykörökbe csoportosítja a kötetben fellelhető tanulmányokat. A jó tárgykörébe kerültek a kutatás azon adatai alapján készült

elemzések, melyek valamilyen területen – ilyen például a gyermekcentrikusság, a házasságpártiság, lakhatási körülmények, tanulási motiváltság, optimista munkaerőpiaci karrier –, kimagaslóan jó eredményeket hoztak a helyi ifjúság tekintetében. A rossz és a csúf témaköröknél a szerző azokat az elemzéseket említi, amely területek kiemelt fontossággal bírnak a jövőbeni, jobb életkörülmények kialakításához. Miről is van szó? A rizikómagatartásról, mely magában foglalja a drog- és az alkoholfogyasztást, a fiatalok szabadidős preferenciáiról, a fiatalok médiahasználatáról, társadalmi aktivitásáról. A természetesen szép elemzések pedig igen biztatóak, hiszen azt mutatják, hogy a város fiataljai igen optimisták saját jövőjük vonatkozásában, bizakodással tekintenek a jövőbe, nyitottak a városra és a világra.

Az elemzések sora R. Fedor Anita „*Családalapítás és gyermekvállalás a fiatalok körében*” című tanulmányával indul. Számos igen aktuális kérdést feszeget a tanulmány, hiszen hazánkban már 1981-től tapasztalható, és az 1989-es rendszerváltást követően tovább folytatódó nagyon kedvezőtlen demográfiai folyamatok változásokat hoztak a párkapcsolati magatartás és a családalapítási szokások területén. A szerző éppen ezért azt tűzte ki célul, hogy megvizsgálja a városban élő fiatalok párkapcsolati, gyermekvállalási jellemzőit, továbbá a gyermekkel nem rendelkezők elképzeléseit és a gyermekesek további gyermekvállalási aspirációit. Nagyon jó hír, hogy a vizsgálatba került fiatalok 67 százaléka, tehát jelentős többsége házasként képzelel el a jövőjét. Talán kissé meglepő módon a 15–18 éves korosztály áll ki sokkal határozottabban a házasságkötés mellett. Ami a nemenkénti bontást illeti, a nők határozottabban kiállnak a házasság mellett, a férfiak mindkét korcsoportban a hezitáló álláspont mellett vannak. További jó hír, hogy a gyermekszám-preferenciák területén a fiatalok fele kétgyermekes családban képzelel el a jövőjét, közel 20%-uk pedig három gyereket tervez.

A vizsgált két korcsoport életében központi szerepet tölt még be a tanulás. Fónai Mihály és Szigeti Fruzsina a Nyíregyházán tanuló fiatalok képzettségét és oktatással kapcsolatos terveit vizsgálta. Korcsoportok szerint feltárták a fiatalok továbbtanulására vonatkozó inspirációit és az azokat befolyásoló tényezőket. Feltérképezték továbbá a munkaerőpiaci aspirációkat és a jövőbeni munkával kapcsolatos jellemzőket. Nagyon öröndetes hír, hogy a városban tanuló fiatalok jelentős többsége, 67,8 százaléka gondolja úgy, hogy mindenképpen tovább fog tanulni. Ez az eredmény kimagaslik mind régiós, mind országos viszonyításban. A továbbtanulási szándék a fiatalabb korosztály vonatkozásában az érettségi megszerzését jelenti, de igen sokan célozzák a nyelvtanulást, valamint a felsőoktatásban való továbbtanulást is. Azok a 19–29 évesek, akik már valamilyen felsőoktatási képzésben vesznek részt,

egyértelműen preferálják a mesterképzéseken való részvételt is. A kutatók elemzésükben azt találták, hogy a fiatalok szülei közül leginkább az anya iskolai végzettsége alakítja a továbbtanulási szándékot. A továbbtanulás szempontjából a legfontosabb motivációja a fiataloknak a minél jobban fizető állás megtalálása. A munkahelyválasztással kapcsolatban a 15–18 éves korosztály az érdekes és izgalmas, kevés stresszel járó feladatok felé irányul, a 19–29 évesek a lakóhelyhez közel eső jól fizető állás fontosságát helyezik előtérbe. A Nyíregyházán tanuló fiatalok mindkét korcsoport vonatkozásában bizakodóak arra vonatkozóan, hogy meg fogják találni a vágyott helyüket a munkaerőpiacon. A 15–18 évesek erre vonatkozó véleményében fontos helyet kap a nyelvtudás és a szakmai tudás, az idősebbek véleményében a jó kapcsolatok és az ezzel együtt járó protekciók kapnak hangsúlyos szerepet. Az előző tanulmányhoz szorosan kapcsolódik a Kállai Borbála, Lengyelne Pogácsás Mária és Nyírcsák János munkaerőpiacra, külföldi munkával és tanulással foglalkozó elemzése. A szerzők a fiatalok munkavállalásával, tanulásával és mobilitásával kapcsolatos jellemzőit térképezték fel. Eredményeik azt mutatják, hogy a mintába került fiatalokra jellemző a mobilitás, ami azt jelenti, hogy arra is hajlandóak lennének a jobb megélhetés és karrier elérésében, hogy elhagyják lakóhelyüket. Ebben csak érthető módon a fiatalabb, azaz a 15–18 éves korosztály esetében a baráti és családi kapcsolatok jelennek meg visszatartó erőként. A fiatalok mobilitását nem kizárólag a külföldi munkavállalásban való gondolkodás jellemzi, hanem a Magyarországon belüli költözésben is megnyilvánul. Nem szívesen vállalja viszont az ingázást a munkahely és lakóhely között egyik korosztály sem.

A Huszti Éva–Takács Péter kutatópáros a nyíregyházi ifjúság médiahasználatát vizsgálja. Bemutatják azokat a jellegzetességeket, amelyek a nyíregyházi fiatalok médiahasználatát jellemzik. Feltérképezik a fiatalok által birtokolt informatikai és számítástechnikai eszközök meglétét, az informatikai eszközök elérését, annak internetes használatát, továbbá a fiatalok mindennapi életében a média által betöltött szerepét, valamint az internet használatának részleteit. Itt azonban nem állt meg a kutatói kíváncsiság. Vizsgálták még a két korosztálynak a közösségi portálok használatára vonatkozó jellegzetességeit, az információforrások szerepét, és nem feledkeztek meg a multitasking, azaz a párhuzamosság, a figyelemmegosztás feltérképezéséről sem. A médiaeszközökkel való ellátottság területén és a számítógép használatára vonatkozó adataik hasonló képet mutatnak az országos adatokhoz viszonyítva. Lényeges eltérések a számítógépen kívüli egyéb médiaeszközök használatában mutatkoznak. Sajnálatos módon a fiatalok egyaránt a hétköznapokon és a hétvégén is jelentős időt töltenek internetezéssel, ezt követi a zenehallgatás. Mindkét területen jelentősnek mondható az eltérés az országos adatokhoz képest. A nyíregyházi fiatalok oldalára billen akkor is a mérleg – az

országos adatokhoz viszonyítva –, amikor az internetes közösségi oldalakon való jelenléte vizsgálják. A közösségi oldalakat leggyakrabban kapcsolattartásra használják a fiatalok, de megjelenik a munkakeresés és az üzleti kapcsolattartás is. Jó hír, hogy a személyes, emberi kapcsolatok jelentős szerepet töltenek be a nyíregyházi fiatalok körében az információforrások közül, de ugyanolyan fontos körükben az internet is. Az országos adatokhoz képest abban mutatkozik eltérés, hogy országosan az internetnek kevesebb fontossága van, mint a baráti, családi kapcsolatnak.

Az előző témával szorosan összefügg Kovács Klára tanulmánya, aki a nyíregyházi fiatalok körében a szabadidő-eltöltést és sportolást helyezte középpontba elemzésében. Hiszen az ezt megelőző tanulmányban bemutatott médiahasználat sajátosságai csak a tágabban értelmezett szabadidő-eltöltési szokásokhoz kapcsolva válnak egésszé. Kovács Klára túlmegy azon, hogy témakörében mereven ragaszkodik a vizsgált szokásokhoz, hiszen megvizsgálja azokat a társadalmi és demográfiai tényezőket is, melyek hatással vannak erre. Eredményei hozzásimulnak az országos adatokhoz. A nyíregyházi fiatalok is elsősorban az otthoni, kreatív, passzív digitális közegben töltik leginkább szabad idejüket. Abban az esetben, amikor kimozdulnak otthonról, idejüket leginkább barátaikkal töltik. A magaskultúra-fogyasztás, tehát például az operába járás, komolyzenei hangversenyen való részvétel, art mozi látogatása szinte egyáltalán nem jellemző a nyíregyházi fiatalokra, habár ez – ahogy a szerző maga is megjegyzi –, nem feltétlenül életkori sajátosság, sokkal inkább szociokulturális tényezők függvénye. Szerencsére havonta többször is eljárnak olyan társasági helyekre, ahol együtt lehetnek, beszélgethetnek barátaikkal, legyen ez akár egy kávézó, akár egy kocsmá. Lényegesen többen sportolnak a nyíregyházi fiatalok az országos átlagnál. A válaszolók több mint fele nyilatkozott úgy, hogy sportol az iskolán kívül is, habár arra nem terjedt ki a vizsgálat, hogy ezt milyen rendszerességgel végzik. A fiatalok jelentős része azért sportol, hogy egészséges és edzett legyen, de fontos számukra a jó közérzet és az attraktív kinézet is, elhanyagolható ezen a területen a szülői nyomás jelenléte. Elsősorban a fiatalabb korosztály és a fiúk sportolnak. A lányok feltehetően inkább tanulnak, melyet a Fónai–Szigeti-tanulmány is alátámaszt. A fiatalok sportolási szokásai nagymértékű összefüggést mutatnak a gazdasági és társadalmi háttértényezőkkel.

Igen aggasztó képet mutat Hüse Lajos tanulmánya, aki a fiatalok rizikómagatartását vizsgálta Nyíregyházán. Szinte valamennyi vizsgált dimenzió mentén az adatok azt mutatják, hogy rosszabb mutatókkal bírnak a nyíregyházi fiatalok. A válaszadók közel egytizede fogyasztott már valamilyen tiltott drogot, amely még a városban alacsonyabb érintettséget jelez, de az országos adatokhoz képest csaknem 50 százalékkal nagyobb arányban számolnak be olyan

barátról vagy ismerősről, aki drogfogyasztó. Ez igen magas veszélyeztetettségre utal. Szintén meghaladja az országosan mért adatokat a jelentős mértékű alkoholfogyasztás és a dohányzás is a nyíregyházi mintában. A pszichoszociális rizikófaktorokat vizsgálva a kutató beazonosított egy magas rizikójú élethelyzetben lévő csoportot, akik inkább a fiúk köréből kerülnek ki, három vagy több veszteséget éltek át eddigi életükben, az ismerőseik, barátaik között nagyobb arányban vannak drogfogyasztók. Az öngyilkosság gondolata, az öngyilkosság megkísérlése is igen magas arányban érinti a nyíregyházi fiatalokat az országos adatokhoz mérve. Igen súlyos helyzetre utal, hogy a válaszdó fiúk/férfiak 8 százaléka, a lányok/nők 9,1 százaléka foglalkozott már az öngyilkosság gondolatával. Még rosszabb a helyzet korcsoport szerinti bontásban. A 15–18 évesek esetén közel háromszor jellemzőbb az öngyilkosság gondolata, mint a 19–29 évesek körében, de ezen korosztály esetén többszörös az érintettség mint az országos adatokban.

Az adatok azt mutatják, hogy igen intenzív szexuális életet élnek a nyíregyházi fiatalok, és itt a 15–18 éves korosztály nem marad el a 19–29 éves korosztályhoz viszonyítva, és közöttük igen magas a kockázatos magatartást gyakorlók, vagyis a nem védekezők aránya, akik döntően a fiúk/férfiak köréből kerülnek ki.

A nyíregyházi fiatalok lakhatásának jellemzőit vizsgálta Szoboszlai Katalin. Az életkorból adódóan a vizsgált korosztályok eltéréseket mutatnak. Míg a 15–18 éves korosztály jellemzően a szüleivel él, addig a 19–29 éves korcsoport közel fele él csak együtt a szüleivel az év nagy részében. A lakhatásuk és a saját lakásjellemzők tekintetében inkább pozitívak a fiatalok az értékelésben, jelen életszakaszukban elégedettek a fiatalok a szülői otthonnal. A szülői otthon elhagyásának gondolata leginkább a munkavállalással kapcsolatosan merül fel. A fiatalabb korosztályhoz tartozók a jobb megélhetés reményében nemcsak a várost, a megyét, a régiót hagynák el, hanem az országot is. Az idősebb korosztály kissé óvatosabb ezen a területen, kevésbé jellemző rájuk az ország elhagyásának gondolata, másik városba inkább költöznének kedvezőbb munkalehetőség reményében. Ez is mutatja, hogy a lakhatás és biztos egzisztencia – amely magában foglalja a biztos munkát és a biztos jövedelmet is – igen szoros összefüggésben vannak egymással.

A Nyíregyházán élő fiatalok életkörülményeit tárja elénk Takács Péter és Huszti Éva írása. Elemzésük a háztartások nagyságára, összetételére irányul, kitérnek a különböző családszerkezetek előfordulási gyakoriságára, a fiatalok és családjaik gazdasági helyzetét meghatározó dimenziókra, az objektíven mért anyagi helyzetre és annak szubjektív megítélésre. Vizsgálják továbbá a fiatalok és családjaik hitel- és adósságterheltségét, az ezzel összefüggő takarékoskodási lehetőségeket, szokásokat. Elemzésük azt mutatja, hogy a

nyíregyházi fiatalok jellemzően négyfős családokban élnek, átlagosan három olyan szobában, amely 12 négyzetméternél nagyobb területű, és egy olyan (fél)szobában, amely legalább hat négyzetméteres. A fiatalok közel fele él hagyományos nukleáris családban – anya, apa, testvér –, csupán két százalékuk él többgenerációs családban, azaz olyan családban, ahol a nagyszülők is a családhoz tartoznak az anya, apa, testvér mellett. Azok a 19–29 éves korosztályhoz tartozók, akik már önállóan élnek, inkább élik meg azt, hogy hónap végére elfogy a pénzük. Szubjektíven is ők ítélik rosszabbnak anyagi helyzetüket. Jelentős közöttük azok aránya, akik úgy érzik, hogy éppen kijönnek jövedelmükből, 10 százalékuk hónapról hónapra él, éppen ezért inkább az alsó és az alsóközép társadalmi csoportokba sorolják önmagukat. A megkérdezett fiatalok harmada él olyan háztartásban, ahol jelen van valamilyen hitel vagy adósság, így csak esetenként tudnak takarékoskodni. Erős összefüggés mutatható ki a családi védőháló megléte és a fiatalok jobb életkörülményei között, óriási rizikófaktorként jelenik meg az önálló életkezdés, a családi otthon elhagyása.

Patyán László és Huszti Éva a közéleti aktivitást, a helyi közösségről alkotott vélekedéseket és integrációs kapcsolatokat tárja fel tanulmányában. Elsősorban a nyíregyházi fiatalok közéleti aktivitását, a szervezett közösségekhez fűződő kapcsolatokat vizsgálták, de elemzik a várossal és a városi közösségekkel kapcsolatos vélekedéseket, és foglalkoznak a generációk együttélésével is. A fiatalabb korosztály elsősorban barátaik révén kapcsolódik a városhoz, igen fontos számukra az érdeklődési körüknek megfelelő szolgáltatások elérhetősége. A 19–29 éves korcsoporthoz tartozók inkább a munka világa kérdései mentén követik figyelemmel a város sorsát, érzékenyen reagálnak a fejlődéssel kapcsolatos fejleményekre. Annak ellenére, hogy megoldásokat remélnek problémáik megoldására, úgy tűnik, kevésbé vagy nem érzik magukat cselekvő, aktorszerepben e kérdésben. Alapvetően igen csekély a társadalmi szervezetekben való tagság, a társadalmi aktivitás pedig az iskola elhagyásával még inkább csökken. Az idősekkel való kapcsolatot a 15–18 éves korosztályhoz tartozók képzelik inkább el házon kívüli programok megvalósításával, amelybe beletartoznak például a közös utazások és a közösen végzett sporttevékenységek is. A 19–29 éves korcsoportban már megjelenik közös tevékenységként az idősek segítése, gondozása is.

Végezetül a kutatás módszertanát mutatja be Huszti Éva, Takács Péter és Hüse Lajos. Bemutatják a kutatás létrejöttének hátterét, a kérdőív jellemzőit, kitérnek a vizsgálati mintára és a kutatás módszertanára, bemutatják az adatbázis jellemzőit, nem elfedve azokat a nehézségeket, amelyek a kutatás során előfordultak.

Összességében egy igen olvasmányos tanulmánykötet született. Az adatok könnyen értelmezhetőek még a laikusak számára is. Rengeteg információt tartalmaz, ami igen nagy segítséget nyújt mindazok számára, akik érdeklődnek a téma iránt akár szülőként, városlakóként, kutatóként és azok számára is, akik azon dolgoznak, hogy minél jobb életkörülményeket teremtsenek a fiatal generáció számára, hiszen a szerzők az elemzéseken túl leírják javaslataikat is ennek érdekében.

A „Nyíregyháza ifjúsága 2015” kutatásból készült tanulmányok letöltési helye:

<http://epa.oszk.hu/02500/02535/00014/pdf/>